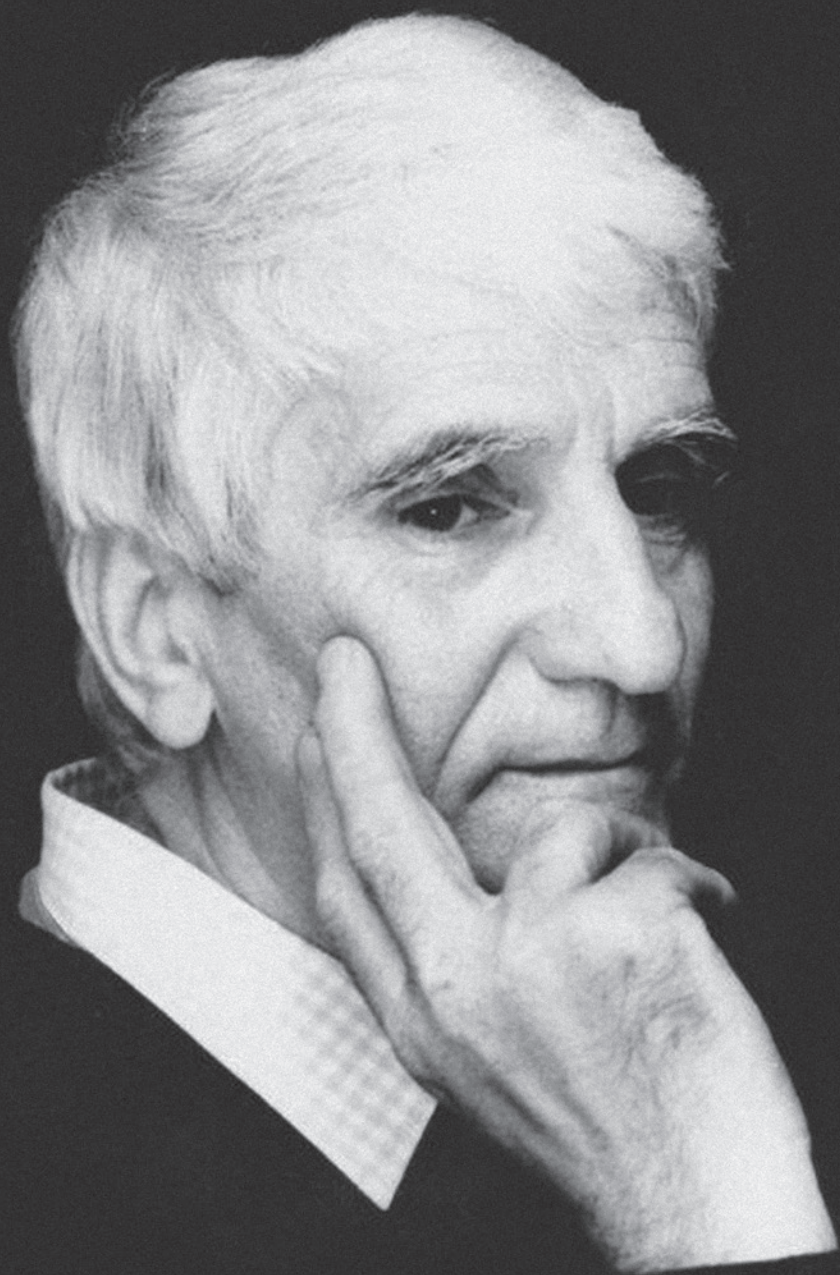

Stanko Lasić

DOCTOR HONORIS CAUSA

Sveučilište u
Zagrebu

Profesor Stanko Lasić

ŽIVOTOPIS

CURRICULUM VITAE

— OBRAZOVANJE

1934. – 1938. Muška pučka škola u Karlovcu
1938. – 1946. Muška realna gimnazija u Karlovcu;
matura u svibnju 1946.
1946. – 1953. u listopadu 1946. upisao se na XVI. grupu studija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, s tri grupe studija:
- A. Jugoslavenske književnosti
 - B. Filozofija i psihologija
 - C. Hrvatska povijest, hrvatski jezik, staroslavenski, dva strana jezika
- do 1948. bio zaposlen i samo formalno studirao; od travnja 1948. prestao raditi i posvetio se studiju
- diplomirao A. predmet Jugoslavenske književnosti 2. srpnja 1953.; ostale predmete diplomirao prije toga

— RADNA POVIJEST

1955. – 1960. - 14. srpnja 1955. izabran za asistenta na Katedri za slovensku književnost. Istodobno zatražio dijelom plaćeni, dijelom neplaćeni dopust te u listopadu 1956. otišao u Francusku na Sveučilište u Lyonu kao lektor za hrvatski i srpski jezik
- u listopadu 1959. vratio se u Zagreb zahvaljujući inzistiranju profesora Ive Frangeša - 1960. postao asistent na Katedri za noviju hrvatsku književnost

1960. – 1972. - nakon pet godina asistenture na Katedri za noviju hrvatsku književnost, doktorirao obranivši rad *Milutin Cihlar Nehajev, Monografija* te 6. srpnja 1966. postao docent na Katedri za noviju hrvatsku književnost
- od 1968. do 1972. obnašao dužnost direktora Instituta za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta
 - od 1969. do 1972. bio na brojnim studijskim putovanjima: Prag, Budimpešta, Bratislava, Beč, Amsterdam, London, Moskva i Lenjingrad, Pariz te Varšava i Krakov
1972. – 1975. - zatražio poluneplaćeni dopust te kao lektor otišao u Francusku
- do 1975. radio kao lektor na fakultetu Sveučilišta u Lilleu
1975. – 1978. - 1. siječnja 1976. otišao s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na Sorbonnu (Paris IV) kao predavač i lektor hrvatskoga jezika
- od listopada 1975. do listopada 1978. bio predavač *Hrvatske književnosti na Sorbonni* i lektor hrvatskoga jezika

1978. – 1992. - u listopadu 1978. postao nastavnik *Hrvatske književnosti* (predavanje i seminari) na Sveučilištu u Amsterdamu
- česta studijska putovanja po Europi, osobito srednjoj Europi; česti boravci u Zagrebu, rad u arhivima i knjižnicama
 - objavio niz djela, dobio brojne nagrade, profesionalne, znanstvene, republičke i savezne
 - 30. svibnja 1992. otišao u mirovinu

Program

Georg Friedrich Händel: Canticorum Iubilo

UVODNO SLOVO

Prof. dr. sc. Damir Boras
rektor Sveučilišta u Zagrebu

GOVOR PROMOTORA

Prof. dr. sc. Krešimir Bagić

PROGLAŠENJE POČASNIM DOKTOROM I URUČENJE DIPLOME

ZAHVALA

Prof. dr. sc. Stanko Lasić

Gaudemus igitur

Uvodno slovo rektora Damira Borasa

Poštovani gospodine profesore Stanko Lasiću,

čast mi je i zadovoljstvo da Vas najsrdačnije pozdravim u ime članova Senata Sveučilišta u Zagrebu i onih koji nam se nisu mogli pridružiti na ovoj svečanosti u Parizu, kao i u ime ovdje nazočnih članova Povjerenstva za izbor u zvanje počasnoga doktora te prorektora, dekana, Vaših suradnika i prijatelja. Konačno dopustite mi da Vas i osobno srdačno pozdravim ovdje u Parizu i – zajedno s promotorom profesorom Krešimirom Bagićem – predstavim postignuća koja Vas svrstavaju među vodeća imena povijesti i teorije književnosti, kao i da Vas jednako tako podsjetim na Vašu neprekidnu pripadnost našem Sveučilištu, Vašoj Almae Matri.

Uvaženi gospodine veleposlaniče, ekscelencijo i uzvanici,
poštovani dame i gospodo,
dragi gosti,

okupili smo se danas ovdje u Parizu kako bismo proveli odluku donesenu na 8. sjednici Senata u tekućoj 346. akademskoj godini, održanoj 10. ožujka 2015., i promovirali profesora Stanka Lasića u počasnoga doktora Sveučilišta u Zagrebu.

Čim sam saznao, dragi profesore Lasiću, da niste u mogućnosti doputovati u Zagreb na svečanu dodjelu počasnoga doktorata na Sveučilištu u Zagrebu, kako je to običaj u ovakvim prigodama, predložio sam gospodinu veleposlaniku da se svečanost dodjele održi u prostorijama Veleposlanstva Republike Hrvatske u Parizu, što je gospodin veleposlanik s oduševljenjem prihvatio. Želio bih ujedno zahvaliti Njegovoj Ekscelenciji gospodinu profesor u Ivi Goldsteinu na srdačnoj dobrodošlici i velikodušnoj pomoći u pripremi ove svečane promocije i uručenja diplome počasnoga doktora Sveučilišta u Zagrebu profesor u Stanku Lasiću.

Na trebam isticati, dragi profesore Lasiću, da sam iznimno počašćen što mi je pripala čast da Vas proglasim 98. počasnim doktorom našega sveučilišta, koje je prepoznalo Vaše iznimne doprinose razvoju hrvatske znanosti o književnosti, nastanku pojedinih analitičkih paradigmi i usustavljanju njegovih terminologija, međunarodnoj afirmaciji hrvatske književnosti te ugledu Sveučilišta u Zagrebu i Republike Hrvatske. Posebno mi to i osobno znači budući da ste i prvi počasni doktor kojega proglašavam u svojem rektorskom mandatu, a i zato što je prijedlog za to došao s našega zajedničkoga Filozofskoga fakulteta u vrijeme dok sam mu kao dekan bio na čelu.

Profesor Krešimir Bagić uskoro će nas u ime Povjerenstva za izbor potanko upoznati s akademskim dosezima profesora Stanka Lasića, koji je svoju akademsku karijeru započeo 1946. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao student jugoslavenske književnosti, filozofije i psihologije, te hrvatske povijesti, hrvatskoga jezika, staroslavenskoga i dvaju stranih jezika. Svoju karijeru nastavio je u Parizu kao lektor hrvatskoga i srpskoga jezika na Sveučilištu u Lyonu. Nakon doktorata na Katedri za noviju hrvatsku književnost postao je docent na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te radio i kao lektor i profesor na slavističkim katedrama u Francuskoj i Nizozemskoj.

Profesor Stanko Lasić objavio je brojne knjige, rasprave i članke. Problematizirao je i sveobuhvatno interpretirao žarišna pitanja hrvatske literature i književnosti te u hrvatsku književnu znanost uvodio nove teme, istraživačke paradigme i metode. Njegov životni projekt posvećen konceptualizaciji opusa Miroslava Krležu usmjerio je domaću i inozemnu recepciju toga pisca, a profesora Lasića učinio dragocjenim tumačem i svjedokom jedne epohe.

Hvala Vam, profesore Lasiću!

Izvještaj Povjerenstva za dodjelu počasnoga doktorata Senatu Sveučilišta u Zagrebu

Na sjednici Vijeća Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 27. lipnja 2014. prihvaćen je prijedlog da se pokrene postupak dodjele počasnoga doktorata dr. sc. Stanku Lasiću, umirovljenom književnom povjesničaru i teoretičaru, profesoru novije hrvatske književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te dugogodišnjem predavaču na slavističkim katedrama u Francuskoj i Nizozemskoj.

Senat Sveučilišta u Zagrebu, u skladu s čl. 59. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i čl. 76. Statuta Sveučilišta, na sjednici održanoj 8. srpnja 2014., imenovao je Stručno povjerenstvo za ocjenu prijedloga za dodjelu počasnoga doktorata u sastavu:

1. akademkinja DUNJA FALIŠEVAC,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. akademik STJEPAN DAMJANOVIĆ,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
3. prof. dr. sc. KREŠIMIR BAGIĆ, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
4. prof. dr. sc. STIPE GRGAS,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
5. prof. dr. sc. IVO ŽANIĆ, Fakultet političkih znanost
Sveučilišta u Zagrebu

Nakon razmatranja prijedloga Filozofskoga fakulteta, uvida u opus, znanstvenu i nastavnu karijeru profesora Stanka Lasića, Stručno povjerenstvo podnosi Senatu Sveučilišta u Zagrebu:

Izvještaj s mišljenjem i prijedlogom

KRATAK ŽIVOTOPIS PREDLOŽENIKA

Stanko Lasić rođen je 25. svibnja 1927. u Karlovcu. U rodnom je gradu svršio osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je 1953. studij jugoslavenskih književnosti i filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a 1965. obranio je disertaciju *Milutin Cihlar Nehajev*. Poslije studija i vojne škole u Bitolju kraće je vrijeme (1953./1954.) radio kao odgojitelj u Dubrovniku, a 1955. postao je sveučilišni asistent. Iako je prvotno primljen na Katedru za slovenski jezik i književnost, Stanko Lasić je nastavničku karijeru izgradio predajući noviju hrvatsku književnost (1960. – 1976.) na Filozofskome fakultetu u Zagrebu te radeći kao lektor i profesor na slavističkim katedrama u Francuskoj (Lyon, Lille, Pariz) i Nizozemskoj (Amsterdam). Tokom godina održao je u zemlji i inozemstvu niz zapaženih javnih predavanja, odgojio brojne književne stručnjake, potaknuo nekolicinu slavista na prevodenje hrvatskih pisaca i bavljene hrvatskom književnošću.

Izradio je više bibliografija, uređivao časopise *Croatica* (1970. – 1977.) i *Književna smotra* (1971. – 1975.). Potaknuo je osnivanje Instituta za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a kada je taj Institut 1968. osnovan, postao je njegov prvi ravnatelj i pokretač izdavačke djelatnosti.

Od početaka socijalističke Jugoslavije Stanko Lasić istaknuti je lijevi intelektualac i član Komunističke partije. Međutim, kada je 1967. potpisao *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika*, on i Partija našli su se na različitim stranama. Ta se pukotina s vremenom toliko produbila da je 1972. dao ostavku na članstvo u KPJ i privremeno napustio zemlju da bi 1976. godine raskinuo i profesorski ugovor na Filozofskome fakultetu i karijeru nastavio u inozemstvu.

Za svoj je rad dobio više nagrada, među ostalim dvije nagrade za životno djelo – državnu „Vladimir Nazor“ (2000.) i nagradu „Antun Barac“ (2006.) koju dodjeljuje Hrvatski slavistički kongres.

ZNANSTVENI I STRUČNI PRINOSI PROFESORA LASIĆA

Profesor Stanko Lasić problematizirao je i obuhvatno interpretirao brojna žarišna pitanja hrvatske literature i kulture (Krleža, sukob na ljevici, kultura u NDH) te u hrvatsku književnu znanost uvodio nove teme, istraživačke paradigme i metode (trivijalna i žanrovska književnost, naratologija i sl). Radi se o misliocu koji polazi od podatka, pojedinosti ili teksta, ali tako da s njima dijalogizira, u njima prepoznaje opsesivnu misao ili pak svjetonazor. Njegov je životni projekt nedvojbeno hermeneutička konceptualizacija najopsežnijega i najkompleksnijega opusa hrvatske književnosti – onoga Miroslava Krleže. Tom je opusu posvetio ukupno deset knjiga. Magistrалnoj šestosveščanoj *Krležologiji ili Povijesti kritičke misli o Miroslavu Krleži* prethode četiri knjige u kojima Lasić govori o mladom Krleži i odnosu književne kritike spram njegove pojave, ispisuje kronologiju njegova života i rada, razmatra Krležinu poziciju u sukobu na književnoj ljevici te nudi strukturalnu interpretaciju romana *Zastave*. Lasićeva desetosveščana *krležologija* može se čitati kao cjelovit kritički opis i interpretacija Krležina djela, kao duboko promišljena povijest mišljenja i ideja na južnoslavenskom prostoru, ali i kao slojevita (kroz figuru toga pisca aspektirana) slika epohe koja obuhvaća gotovo čitavo 20. stoljeće. Lasićev hermeneutički luk združuje poetiku, estetiku, etiku, filozofiju i politiku. Njegova je *krležologija* toliko usmjerila recepciju toga pisca da je danas upravo nezamisliv govor o Krleži koji bi zanemario Lasićeve uvide, postavke i stavove. Antiteza koju uočava kao izvorišnu figuru Krležina mišljenja i stvaranja, figuru koja jednako obilježava mikrostrukture stila, tematske i spoznajne komplekse toga pisca, vidljivo karakterizira i njegovu analitičku metodu i njegovo mišljenje.

Studije o poetici kriminalističkoga romana i Mariji Jurić Zagorki koje je Stanko Lasić objavio sedamdesetih i osamdesetih godina, bitno su pridobile tome da se u domaćoj književnoj humanistici iznova promisle odnosi visoke i niske književnosti, da se književna analiza usredotoči na kompozicijske i strukturne osobitosti proznoga teksta te da se pritom izgradi kompleksan i neproturječan stručni metajezik koji će nadomjestiti impresioniističku hermeneutiku.

Jedinstveno mjesto u Lasićevu opusu imaju *Autobiografski zapisi*, knjiga kojoj je teško jednoznačno odrediti žanrovsku pripadnost jer se metodologijom i analitičkim aparatom jednako može držati i svojevrsnim nastavkom ili produžetkom Lasićevih radova u struci, kao i autonomnim, pa i apartnim djelom u njegovu opusu. U tim je memoarima Lasić dubinski zadro u najbolnije točke svog života, i posve intimne, i one koje se dotiču njegovih javno poznatih suvremenika, ali i društva u kojemu se formirao i naroda kojemu pripada. Posrijedi je štivo o bolnoj potrazi za identitetom i moralnim iskupljenjem čovjeka i zajednice koji su se našli u žrvnju između dva prošlojektivna totalitarizma, ispovijed koja cizeliranim stilom, britkošću sudova i čvrstinom etičke impostacije može stati uz bok najvećim europskim djelima žanra.

Najposlije, početkom devedesetih, u vrijeme rata u Hrvatskoj, Stanko Lasić kao angažirani intelektualac progovara o dvojbama i iskušenjima koje je nametnuo povijesni trenutak. U tom je razdoblju član Hrvatskoga vijeća Europskoga pokreta – istupa relativno često pokazujući kako se i u dramatičnim situacijama može govoriti odmjereno, tolerantno, s vjerom u snagu istinskoga mišljenja. O toj dionici njegova djelovanja najbolje svjedoči knjiga *Tri eseja o Evropi*.

BIBLIOGRAFIJA

Bibliografija Stanka Lasića iznimna je opsegom, tematskim rasponom i disciplinarnom kompleksnošću.

Dosad je objavio knjige:

- 1959. *Manuel de langue serbo-croate*. Strojopis. Lyon. 415 str. [21960. Beograd: Service d'informations de Yougoslavie. 326 str]
- 1965. *Milutin Cihlar Nehajev*. Doktorska disertacija. 734 str.
- 1967. *Analitički pregled literature o Augustu Šenoj (1866-1881)*. Strojopis. Zagreb: Filozofski fakultet. 317 str.
- 1968. *Građa za monografiju o Ferdi Beciću (1844-1916)*. Strojopis. Zagreb: Filozofski fakultet. 317 str.

1970. *Opća literatura o novijoj hrvatskoj književnosti*. Skripta. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. 74 str.
1970. *Sukob na književnoj ljevici 1928-1952*. Zagreb: Liber. 323 str.
1973. *Poetika kriminalističkog romana. Pokušaj strukturalne analize*. Zagreb: Liber – Mladost. 178 str.
1974. *Struktura Krležinih Zastava*. Zagreb: Liber. 162 str.
1977. *Problemi narativne strukture. Prilog tipologiji narativne sintagmatike*. Zagreb: Liber. 223 str.
1982. *Krleža. Kronologija života i rada*. Zagreb: GZH. 458 str.
1984. *Književni počeci Marije Jurić Zagorke (1873-1910)*. Uvod u monografiju. Zagreb: Znanje. 194 str.
1987. *Mladi Krleža i njegovi kritičari (1914-1924)*. Zagreb: Globus i Međunarodni slavistički centar SR Hrvatske. 668 str.
1989. *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži*. Knjiga prva: *Kritička literatura o Miroslavu Krleži od 1914. do 1941*. Zagreb: Globus. 373 str.
1989. *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži*. Knjiga druga: *O moralnoj strukturi i totalitarnoj svijesti*. Zagreb: Globus. 207 str.
1989. *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži*. Knjiga treća: *Miroslav Krleža i Nezavisna Država Hrvatska (10. 4. 1941 – 8. 5. 1945)*. Zagreb: Globus. 281 str.

1992. *Tri eseja o Evropi*. Zagreb: Hrvatsko vijeće Europskog pokreta. 50 str.
1993. *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krležu*. Knjiga četvrta: *Stvaranje kulta 1945-1963*. Zagreb: Globus. 332 str.
1993. *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krležu*. Knjiga peta: *Književnoznanstvena metoda i literatura o Krleži: 1964-1981*. Zagreb: Globus. 464. str.
1993. *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krležu*. Knjiga šesta: *Silazak s povijesne scene 1982-1990*. Zagreb: Globus. 587 str.
1994. *Hermeneutika individualnosti i ontološki strukturalizam (Prilog teoriji književne znanosti)*. Zagreb: Duri-eux. 75 str.
2000. *Autobiografski zapisi*. Zagreb: Globus. 660. str.
2001. *Iz moje lektire. Portreti*. Zagreb: Glodus. 431 str.
2004. *Članci, razgovori, pisma*. Zagreb: Gordogan. 654 str.
2004. *Bibliografija Stanka Lasića*, s B. Matanom. Zagreb: Gordogan. 516 str.

Osim knjiga, predloženik je u domaćoj i stranoj znanstvenoj i stručnoj periodici, u dnevnim i tjednim novinama objavio veći broj rasprava, studija i članaka o različitim temama. *Bibliografija* (2004.) bilježi 145 takvih priloga u razdoblju 1947. – 2001. Više je njegovih tekstova tiskano na stranim jezicima – francuskom, engleskom, njemačkom, ruskom, poljskom i mađarskom. Napokon sâm je Lasić s francuskoga na hrvatski preveo knjige *Zrelo doba* (1962.) i *Snaga stvari* (1966.) Simone de Beauvoir, *Istina*. Roman (1962.) Michèle Perrein i *Krvnik plače* (1962.) Frédérica Darda.

ODJECI

Spoznaje i uvidi, teze i stavovi Stanka Lasića otpočetak su izazivali živ, sadržajan, nerijetko polemičan dijalog u znanstvenoj zajednici i široj javnosti. O njegovim su djelima ili problemima koje otvaraju i problematiziraju s uvažavanjem govorili književni znanstvenici, publicisti, pisci, političari i novinari na raznim stranama. U *Bibliografiji* (2004.) popisano je i opisano 785 priloga, tiskanih između 1946. i 2001. godine, koji u cijelosti ili značajnim dijelom tematiziraju njegove tekstove i(li) stavove. Budući da je Lasić i poslije često bio tema tekstova i prigodnih rasprava, literatura o njemu danas izvjesno obuhvaća barem tisuću bibliografskih jedinica. Između brojnih Lasićevih komentatora i sugovornika, ovdje popisujemo tek nekolicinu (abecednim redom):

Michel Aubin, Nikola Batušić, Zvonimir Berković, Vladimir Biti, Vinko Brešić, Boris Buden, Dražen Budiša, Zvane Črnja, Jean-Marie Domenach, Branimir Donat, Dušan Dragosavac, Krzysztof Dubirski, Dean Duda, Ivo Frangeš, Grgo Gamulin, Slavko Goldstein, Armin Hetzer, Nenad Ivić, Radovan Ivšić, Danilo Kiš, Zoran Kravar, Mladen Kuzmanović, Ivan Lovrenović, Igor Mandić, Boris Maruna, Branko Matan, Predrag Matvejević, Cvjetko Milanja, Nikola Milošević, Maurice Nadeau, Pavao Pavličić, Latinka Perović, Nikica Petrak, Leo Rafolt, Waclaw Rapak, Giovanni Ruggeri, Milivoj Slaviček, Milivoj Solar, Miloš Stambolić, Mile Stojić, Małgorzata Szpakowska, Wisława Szymborska, Miroslav Šicel, Veselko Tenžera, Laslo Vogel, Ivo Vidan, Josip Vidmar, Velimir Visković, Šime Vučetić, Jan Wierzbicki, Zdravko Zima, Andrea Zlatar, Radovan Zogović, Vjeran Zuppa.

Kao primjere stručnoga, javnoga i ideološkoga pozicioniranja spram Lasićevih stavova izdvajamo po nekoliko rečenica iz tekstova književnoga teoretičara Vladimira Bitija, kritičara Veselka Tenžere, partijskoga ideologa Radovana Zogovića i pisca Danila Kiša:

„Teorijsko mišljenje Stanka Lasića izdvaja se iz književnoznanstvene okoline u kojoj nastaje odlučnim uspostavljanjem i tvrdokornim razvijanjem napetosti između totaliteta i pojedinosti. [...] Lasić nam se [...] predstavlja kao proročki mislilac krajnosti koje dočekuju silovit zamah njegove misli udarom odbacivanja u suprotnom smjeru.“ (Vladimir Biti, 1997)

„Stanko Lasić (1927) pomalo je neobična ličnost naše sveučilišne kritike: akademska ekskluzivnost u korpusu te kritike spojena je s pustolovnim uranjanjem u aktualitet. Slikovito rečeno, to je katedra lišena imuniteta fakultetskih zidova i postavljena na špicu književne suvremenosti. Umjesto seminarističkih obdukcija književnog djela, kojima je perspektiva Akademija, Lasić intervenira u područjima aktualnih književnih fenomena kojima je perspektiva polemika.“ (Veselko Tenžera, 1973.)

„Negdje pošto je potonji maspokovač Lasić objavio svoju lažljivu, falsifikatorsku i kontrarevolucionarnu knjigu o tzv. sukobu na ljevici, ja sam, u nekom nevezanom razgovoru s Krležom uzgredno upitao ko je taj Lasić, a Krleža mi je, oslovljavajući me kao obično po imenu rekao: „To je pošten čovjek...!“ (Radovan Zogović, 1985.)

„Lasić mi je svojim intelektualnim konceptom ulio hrabrost i vratio poverenje u ljudsku pamet. Prečutna hajka koja se digla oko Lasića i njegove knjige [*Sukob na književnoj ljevici 1928-1952*], ne samo da je dijagnosticirala hronično obolenje naše dogmatske svesti, nego ju je dijagnosticirala i kao endemno obolenje. [...] Ono što je nekada bio sukob književne levice sa ostalim estetičkim i etičkim konceptima, pobedom levice preraslo je u sukob pobjedničkog koncepta (na političkom planu) sa svakim drugim, uglavnom pobjeđenim ili bar ućutkanim konceptima. Pobjednički koncept bio je i jeste u pravu: iza njega stoji ne samo ideologija (pobjednička), dakle jedino ispravna, nego i snaga odmazde i oružja. Ukoliko danas taj pobjednički koncept ne drži pištolj na stolu u trenucima takozvane objektivne diskusije, to se u svakom slučaju može smatrati utešnim i ohrabrujućim. [...] I u tom smislu Lasićeva knjiga je značajan događaj: prva konferencija o razoružanju!“ (Danilo Kiš, 1972.)

U slavističkim krugovima tekstovi i knjige Stanka Lasića već su desetljećima nezaobilazna literatura za govor o brojnim temama iz hrvatske i jugoslaven-skih književnosti. Na njih se veoma često referiraju književni znalci, filozofi, filolozi, uopće humanistički intelektualci. Golem broj navoda, citata, para-fraza i preuzimanja pojmovnih rješenja stalno iznova potvrđuje izvornost, aktualnost i inspirativnost istraživačkih postupaka i mišljenja toga autora.

MIŠLJENJE I PRIJEDLOG POVJERENSTVA

Biografija i bibliografija, iznimno humanističko obrazovanje i istraživačka strast, prodorna eruditska misao i angažiran govor profesora Stanka Lasića čine ga dragocjenim svjedokom i tumačem čitave epohe. Svojim je knjigama i tekstovima bitno pridonio razvoju hrvatske znanosti o književnosti, nastanku pojedinih analitičkih paradigmi i usustavljanju njihovih terminologija, a svojim je nastavničkim radom hrvatsku književnost učinio neizostavnom lektirom brojnih generacija inozemnih slavista. Profesor Stanko Lasić otvarao je prešućivane teme, nudio odgovore na otvorene stručne, književne i društvene probleme. Uvijek je reagirao prikladno, hrabro, gestom odgovornoga intelektualca koji ne kalkulira nego slijedi snagu svojih uvida. Smatramo da bi naslov počasnoga doktora bio izraz poštovanja njegovoj intelektualnoj pustolovini, ali da bi imenom Stanka Lasića i sam naslov bio počašćen.

Predlažemo dakle Senatu Sveučilišta u Zagrebu da profesoru Stanku Lasiću dodijeli naslov počasnoga doktora Sveučilišta u Zagrebu.

Zagreb, 19. siječnja 2015.

STRUČNO POVJERENSTVO

akademkinja DUNJA FALIŠEVAC,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

akademik STJEPAN DAMJANOVIĆ,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. KREŠIMIR BAGIĆ,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. STIPE GRGAS,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. IVO ŽANIĆ,
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu

Senat

Klasa: 602-04/14-04/33

Urbroj: 380-020/173-15-4

Zagreb, 18. ožujka 2015. godine

Na temelju članka 59. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i čl. 76. Statuta Sveučilišta u Zagrebu, a na prijedlog stručnog povjerenstva u sastavu: akademkinja Dunja Fališevac, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, predsjednica povjerenstva; akademik Stjepan Damjanović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, član; prof. dr. sc. Krešimir Bačić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, član; prof. dr. sc. Stipe Grgas, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, član; prof. dr. sc. Ivo Žanić, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu; Senat Sveučilišta u Zagrebu na 8. sjednici u 346. akademskoj godini (2014./2015.) održanoj 10. ožujka 2015. donio je

Odluku

o dodjeli počasnog doktorata hrvatskom povjesničaru i teoretičaru književnosti prof. dr. sc. Stanku Lasiću

I.

Dodjeljuje se počasni doktorat Sveučilišta u Zagrebu dr. sc. Stanku Lasiću, umirovljenom profesoru novije hrvatske književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, književnom povjesničaru i teoretičaru te dugogodišnjem predavaču na slavističkim katedrama u Francuskoj i Nizozemskoj za izniman doprinos razvoju hrvatske znanosti o književnosti, nastanku pojedinih analitičkih paradigmi i usustavljanju njihovih terminologija, međunarodnoj afirmaciji hrvatske književnosti te ugledu Sveučilišta u Zagrebu i Republike Hrvatske.

II.

Svečana promocija, upis prof. dr. sc. Stanka Lasića u knjigu počasnih doktora znanosti Sveučilišta u Zagrebu i uručenje diplome održat će se u dogovoru s kandidatom.

III.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Rektor

Prof. dr. sc. Damir Boras

Govor promotora, prof. dr. sc. Krešimira Bagića

Govoreći o poetici novog romana francuski je teoretičar Jean Ricardou među inim ustvrdio: „Priča više nije samo pisanje o pustolovini nego sama pustolovina pisanja.“ Držim da se ta koliko elegantna toliko lucidna misao jednako tiče onih koji literaturu stvaraju i onih koji ju tumače, dapače rekao bih da je svaki čin izricanja misli pustolovina. Pisati i govoriti za čovjeka koji opaža, osjeća i misli neizostavno pretpostavlja suočavanje s prirodom jezika. Jezik je pritom nepripitomivi prostor iskustva, mjesto na kojemu se susreću pojedinac i svijet, na kojemu se rađa subjekt i oblikuje spoznaja.

Čitav je opus profesora Stanka Lasića uzbudljiva pustolovina intelektualca koji je odlučio svoju misao dovesti do krajnjih granica, i to usredotočujući se na literaturu – na njezin golemi spoznajni potencijal, organizaciju, jezik i stil. Sâm je u Autobiografskim zapisima o svom odnosu spram literature kazao:

Ona je sastavni dio mog života od ranog dječastva. Volio sam je, ali sam se bojavao njezine tame te sam joj se i otimao. Sugerirala mi je ono što sam znao: da sam sloboda, da ne postojim kao nešto dovršeno, da sam sve i ništa, i ovo i ono, i dobro i zlo, i lijevo i desno, da sam stalno nastajanje, rupa kroz koju moj identitet protječe i ostavlja iza sebe pustoš u kojoj ponovno treba graditi. Literatura je otkrivala antitetičnost, dihotomičnost, ambivalentnost pojačavajući protuslovlja u meni koja sam želio nadvladati.

Profesor Stanko Lasić književni je povjesničar i teoretičar, oštromni mislilac i angažirani intelektualac. Kao nastavnik predavao je slovensku pa hrvatsku književnost na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, radio kao lektor i profesor u Lyonu, Lilleu, Parizu i Amsterdamu. Prevodio je književne i publicističke tekstove s francuskoga i poticao strane slaviste da prevode hrvatske pisce. U struci se najprije usredotočuje na iscrpne monografske portrete pojedinih pisaca (primjerice Milutina Cihlara Nehajeva, Augusta

Šenoe i Ferde Becića) te na marljivo popisivanje i opisivanje literature o novijoj hrvatskoj književnosti ili njezinim pojedinim aspektima.

U njegovu je razvoju dragocjenu ulogu odigrala francuska, upravo pariška sredina. Tamo je upoznao Sartrea i Simone de Beauvoir, slušao Barthesa, Lévy-Straussa i Raymonda Arona, pratio živost tamošnje intelektualne scene, munjevito smjenjivanje teorijskih matrica i moda. Nesklon metodološkom eklekticizmu, Lasić je najprije prigrlio strukturalizam i naratologiju da bi kasnije – žudeći za cjelovitošću i povijesnom dubinom uvida – oblikovao svoju istraživačku metodu koju je nazvao ontološki strukturalizam.

Knjige profesora Stanka Lasića otvarale su nove, prešućivane ili tabuizirane teme, svjedočile o njegovoj istraživačkoj pedantnosti, interpretacijskoj lucidnosti i građanskoj hrabrosti, plijenile idejama, izravnošću i stilom. Već je njegov knjižni prvijenac, studija *Sukob na književnoj ljevici* (1970) prvo-razredni literarni događaj. Autor je veoma akribično progovorio o smislu umjetnosti i umjetničke kreacije, o ideološkim prijevornostima u jugoslavenskim književnostima između dva rata i aporijama tzv. partijnosti umjetnosti. U tadašnjem ideološkom kontekstu osobito je izazovna bila teza da se jugoslavenski socijalistički realizam u razdoblju od 1945. do 1948. godine nametnuo kao opća dogma. Knjiga je izazvala golemo zanimanje u intelektualnim i političkim krugovima Jugoslavije; njezina je recepcija obuhvaćala brojne prikaze, kritike i kritičke eseje, javne tribine, okrugle stolove i časopisne temate.

U sljedeće tri knjige – *Poetika kriminalističkog romana* (1973), *Struktura Krležinih Zastava* (1974) i *Problemi narativne strukture* ((1977) – profesor Stanko Lasić strukturalističke analitičke procedure dopunjuje egzistencijalističkim i marksističkim uvidima. Uvodeći kriminalistički roman u akademski krajolik, on potanko, strogo i pregledno raščlanjuje taj literarni fenomen masovne kulture, opisuje njegovu strukturu, izrađuje tipologiju pojavnih oblika krimića te na predlošku tog žanra iscrtava skicu moguće opće teorije romana (uzgred zanimljivo je spomenuti da je u kategoriji nesigurnost svijeta pronašao moguću poveznicu između kriminalističkog i novog romana). U studiji o Krležinim *Zastavama* profesor Stanko Lasić potvrđuje svoj istančani i osebjuni analitički nerv – iznova spaja formalnu i filozofijsku analizu, sâm roman određuje kao genetički, tj. roman kojemu je u središtu interesa jedan lik te postavlja tezu da se Krležino mišljenje i krležijanski svijet temelje na antitezi, jer taj pisac istodno nastoji „sačuvati

koherentnu romanesknu strukturu i razbijati je iznutra, imati cjelovitog aktanta i istodobno ga na romanesknom polju rastvarati u biće koje samo sebi protuslovi, komponirati zatvorene rečenice, ali ih rascjepkati do te mjere da se njihova zatvorenost pretvara u otvorenost“. Važno je kazati da se Stanko Lasić u toj knjizi vidno udaljava od načela deskripcije i interpretacije predstavnika Zagrebačke stilističke škole, koji hermeneutičke poticaje traže i nalaze isključivo u književnome tekstu. Sve je naime uvjereniji da se piščev opus i biografija načelno mogu povezati i uputiti istraživača na fundamentalnu strukturu koja obilježava autorovo literarno i građansko lice – u Krležinu je slučaju takva struktura antiteza.

U knjizi *Problemi narativne strukture s podnaslovom Prilog tipologiji narativne sintagmatike* Stanko se Lasić vraća opsesivnoj želji da izradi opću teoriju romana. Pritom u naš književnoznanstveni milieu uvodi rijetko viđenu strogost mišljenja, strast prema oblikovanju sustava te obilje novih pojmova. Metodološka su mu uporišta naratologija te Hegelova i Marxova dijalektika. Autor polazi od originalne ideje da se romaneskni odjeljak (naziva ga narativnim paragrafom i primarnom narativnom sintagmom) može promatrati kao mikrostruktura karakteristična za strukturu, logiku i smisao čitavoga romana. Izdvaja i opisuje četiri tipa takvih mikrostruktura (homogene, disperzivne, kompleksne i oksimoronske) te ih oprimjeruje hrvatskim romanima u rasponu od Šenoae preko Krleže do Majdaka i Majetića.

Kada se u stručnim i intelektualnim krugovima spomene ime Stanka Lasića većina najprije pomisli na jedinstvenu interpretacijsku konceptualizaciju najopsežnijeg i najkompleksnijeg opusa hrvatske književnosti – onoga Miroslava Krleže. Tom je opusu posvetio ukupno deset knjiga. Poslije spomenute strukturalne interpretacije romana *Zastave* i studije o sukobu na književnoj ljevici u kojoj je detaljno analizirao upravo Krležinu poziciju slijede knjige Krleža. *Kronologija života i rada* (1982), *Mladi Krleža i njegovi kritičari* (1987) te magistralna šestosveščana *Krležologija ili Povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži* (1989-1993).

Iako je dovršena 1978. godine, knjiga *Krleža. Kronologija života i rada* zbog očigledne je delikatnosti pojedinih stavova i kontekstualne polemičnosti tiskana tek 1982. godine. Pošavši od obilja faktografske građe o Krležinu životu i djelovanju te temeljitog poznavanja njegova opusa Lasić je napisao lucidan i smion tekst koji prati mijene i proturječja u Krležinu pisanju, ponašanju i mišljenju,

posebice s obzirom na promjene vladajućih ideoloških paradigmi i piščeva društvenog položaja. Ta se knjiga može čitati i kao studija o odnosima umjetnosti i politike, pisca i vlasti te kao priručna povijest jugoslavenskoga društva. U šest svezaka *Krležologije* profesor Lasić analizira karakter recepcije Krležina opusa od 1914. do 1990. godine. Brojna kritička čitanja tog pisca evoluirala su – prema njegovim uvidima – od estetske kritike na početku preko političkih i znanstvenih čitanja do polemičkih čitanja koja su poslije piščeve smrti razgrađivala veliki književni mit. Lasićeva krležologija nudi cjelovit kritički opis i interpretaciju Krležina djela, štoviše ona je i duboko promišljena povijest mišljenja i ideja na južnoslavenskom prostoru i slojevita (kroz figuru tog pisca aspektirana) slika epohe koja obuhvaća gotovo čitavo 20. stoljeće. Hermeneutički luk profesora Lasića združuje poetiku, estetiku, etiku, filozofiju, povijest, ideologiju i politiku. Njegove su postavke toliko usmjerile razumijevanje i recepciju Krležine literature i pojave da je danas upravo nezamisliv govor o tom piscu koji bi ih zanemario. Antiteza koju uočava kao izvorišnu figuru Krležina mišljenja i stvaranja, figuru koja jednako obilježava mikrostrukture stila, tematske i spoznajne komplekse tog pisca, vidljivo karakterizira i njegovu analitičku metodu i njegovo mišljenje.

Početak devedesetih godina 20. stoljeća, u vrijeme rata u Hrvatskoj, Stanko Lasić kao angažirani intelektualac progovara o dvojbama i iskušenjima koje je nametnuo povijesni trenutak. U tom je razdoblju član Hrvatskog vijeća Europskog pokreta – istupa relativno često pokazujući da se i u dramatičnim situacijama može govoriti odmjereno, tolerantno, s vjerom u dijalog i snagu istinskoga mišljenja. O toj dionici njegovoga djelovanja najbolje svjedoči knjiga *Tri eseja o Evropi* (1992).

Profesor je Stanko Lasić opus zaokružio *Autobiografskim zapisima*, snažnim tekstom u kojemu je nesmiljeno progovorio o vlastitoj prošlosti i općoj povijesti, o osjećajima i interesima koji su ga pokretali, o zabludama i mijenama koje su obilježile njegov ljudski i intelektualni razvoj, o osobama koje su ga okruživale. On u Zapisima projektivno rekonstruira svoj put od Karlovca do Pariza, od radoznalog dječaka do predanog znanstvenika, od komunističkog fanatika do distanciranog i promišljenog svjedoka koji angažirano i potresno svjedoči o događajima koji su obilježili epohu – među ostalim o komunizmu i fašizmu, Drugom svjetskom ratu, Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, Hrvatskome proljeću, Domovinskom ratu itd. Zapisi združuju obilježja dnevnika, romana i znanstvene studije.

U akademskim se krugovima opus profesora Stanka Lasića karakterizira akribičnim i eruditnim, ističu se strogost i sustavnost mišljenja, racionalna dedukcija i empirijski razum, metodološka inovativnost i angažiranost njegovih stavova. U široj javnosti u njegovu se projektu prepoznaju odmicanje od zamornih profesorskih analiza, „pustolovno uranjanje u aktualitet“ (Tenžera), „autentična intelektualna strast“ (Lovrenović), otvorena polemičnost i beletristički potencijal pojedinih tekstova. Hrvatski i jugoslavenski kritičari u Lasićevu su diskurzu prepoznavali krležijanska obilježja, a francuski sartrovski akcente. Njegov stil uz ostalo karakteriziraju već spominjana antitetičnost, aforistička paradoksalnost i emfatično pojačavanje izraza. Prve dvije značajke ogledaju se primjerice u Lasićevoj tvrdnji s početka *Autobiografskih zapisa* da ekstremne samoće vode duh „do krajnjih konzekvencija, do potpune tame koja je i najveće svjetlo“, a treća u običaju da velikim početnim slovom istakne važnost pojedinih pojmova i kategorija (npr. Znanje, Sumnja, Ideal, Apsolutnost, Sloboda, Čovjek).

Vratimo li se efektnoj Ricardouovoj antimetaboli da priča više nije samo pisanje o pustolovini nego sama pustolovina pisanja, čitavo bi se djelo Stanka Lasića moglo motriti kao jedinstvena pustolovina. Iako je riječ o autoru koji je uvijek težio racionalnoj spoznaji i temeljitoj elaboraciji, ispod njegova pera nerijetko se probijala neukrotiva strast koja je podacima, knjigama i događajima utiskivala dodatna značenja, a subjekta koji misli i piše suočavala s nerečenim, nerecivim i nenapisanim, s drugošću kojoj se ne može umaknuti. Na koncu podjednako je uzbudljivo čitati ono napisano i otkrivati slojeve smisla koje proizvode nepredvidivi rad jezika, kontekst ili ćudljiva čitateljska aktivnost. Onaj kome literatura postane sugovornik nikada ne može biti posve siguran govori li o fikciji ili ju stvara. Da je drukčije, pitanje je bi li uopće postojale književnost i humanistička misao.

Izniman opus profesora Stanka Lasića, njegova vjera u važnost i moć znanja, fascinantna energija i dubinska dijalogičnost njegova djelovanja dragocjeni su orijentiri današnjim i budućim sveučilištarcima, znanstvenicima i intelektualcima. Naslov počasnoga doktora Zagrebačkog sveučilišta samo je vanjski izraz poštovanja te nesvakidašnje intelektualne pustolovine. Dapače sâm je taj naslov počašćen imenom Stanka Lasića.

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

REKTOR
DAMIR BORAS
REDOVITI PROFESOR

I

PROMOTOR
KREŠIMIR BAGIĆ
REDOVITI PROFESOR

PROGLAŠAVAJU

DA JE SENAT SVEUČILIŠTA U ZAGREBU NA SVOJOJ 8. SJEDNICI U 346. AKADEMSKOJ GODINI (2014./2015.) ODRŽANOJ 10. OŽUJKA 2015., PRIHVAĆAJUĆI IZVJEŠĆE POVJERENSTVA KOJE SU ČINILI: AKADEMKINJA DUNJA FALIŠEVAC, PREDSEDNICA, AKADEMIK STJEPAN DAMJANOVIĆ, PROF. DR. SC. KREŠIMIR BAGIĆ, PROF. DR. SC. STIPE GRGAS I PROF. DR. SC. IVO ŽANIĆ, ČLANOVI, ODLUČIO DA

STANKO LASIĆ

STEKNE
AKADEMSKI NASLOV POČASNOGA DOKTORA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

POČASNI DOKTORAT SVEUČILIŠTA U ZAGREBU DODJELJUJE SE PROFESORU STANKU LASIĆU, KNJIŽEVNOM POVJESNIČARU I TEORETIČARU, ZA IZNIMAN DOPRINOS RAZVOJU HRVATSKE ZNANOSTI O KNJIŽEVNOSTI, NASTANKU POJEDINIH ANALITIČKIH PARADIGMI I USUSTAVLJIVANJU NJEGOVIH TERMINOLOGIJA, MEĐUNARODNOJ AFIRMACIJI HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI TE UGLEDU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU I REPUBLIKE HRVATSKE.

U POTVRDU TOGA IZDAJE SE OVA DIPLOMA PROPISNO POTPISANA I OVJERENA PEČATOM SVEUČILIŠTA U ZAGREBU.

PARIZ, 9. SRPNJA 2015.

BROJ: 56

PROMOTOR
PROF. DR. SC. KREŠIMIR BAGIĆ

REKTOR
PROF. DR. SC. DAMIR BORAS

RES PUBLICA CROATIA
UNIVERSITAS STUDIORUM ZAGRABIENSIS

RECTOR
DAMIR BORAS
PROFESSOR ORDINARIUS

ET

PROMOTOR
KREŠIMIR BAGIĆ
PROFESSOR ORDINARIUS

PRONUNTIANT

SENATUM UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS IN SUO CONSENSU VIII ANNO ACADEMICO
CCCXLVI (ANNO MMXIV/MMXV) DIE X MENSIS MARTII ANNI MMXV HABITO, RELATIONEM
CONSILII, IN QUO DUNJA FALIŠEVAC, ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM CROATICAE
SOCIA, PRAESES ET STJEPAN DAMJANOVIĆ, EIUSDEM ACADEMIAE SOCIUS ET KREŠIMIR BAGIĆ,
PROFESSOR ORDINARIUS ET STIPE GRGAS, PROFESSOR ORDINARIUS ET IVO ŽANIĆ, PROFESSOR
ORDINARIUS, MEMBRA FUERUNT, APPROBAVISSE ATQUE DECREVISSE, UT IN VIRUM ILLUSTRUM

STANKO LASIĆ

**GRADUS DOCTORIS HONORIS CAUSA
UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS**
CONFERRETUR.

PROFESSOR STANKO LASIĆ, LITTERARUM HISTORICUS ATQUE THEORETICUS,
GRADU DOCTORIS HONORIS CAUSA UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS ORNATUR,
QUIA DE LITTERARUM SCIENTIA CROATICA IN MAIUS PROVEHENDA, DE PARADIGMATIBUS
ANALITICIS SINGULIS CREANDIS EORUMQUE TERMINOLOGIIS IN SYSTEMA DIGERENDIS EXIMIE
PROMERUIT, QUIA LITTERAS CROATICAS PER ORBEM TERRARUM SUMMO STUDIO AFFIRMAVIT
NEC NON DIGNITATI UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS PLERUMQUE REI PUBLICAE
CROATIAE OPERAM NAVAVIT.

CUIUS REI IN FIDEM HOC DIPLOMA RITE SUBSCRIPTUM
ET UNIVERSITATIS SIGILLO MUNITUM EDITUM EST.

DATUM PARISIIS, DIE IX MENSIS IULII ANNI MMXV.

NUM. LVI

PROMOTOR
PROFESSOR KREŠIMIR BAGIĆ

RECTOR
PROFESSOR DAMIR BORAS

Zahvala Stanka Lasića

Ne bih želio da dodjela počasnoga doktorata prođe bez mojega pokušaja da obrazložim i sebi i vama što je Sveučilište u Zagrebu značilo u mojem životu. Nadam se da me ni moja (katkada ponešto prestroga) kritičnost ni moj sadašnji umor, a ni univerzalna vizija kojom osmišljam sebe i svijet, neće spriječiti da se u ovom trenutku dignem do čistoće i procjenjujem s punom lucidnošću.

Ali ipak, prije nego što uđem u tu prošlost (koja je i sadašnjost), želim zahvaliti onima koji su smatrali da je moj rad vrijedan ove počasti. Izražavam, dakle, ponajprije punu zahvalnost stručnom povjerenstvu u sastavu: akademkinja Dunja Fališevac, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, predsjednica Povjerenstva, akademik Stjepan Damjanović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, član Povjerenstva, prof. dr. sc. Krešimir Bagić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, član Povjerenstva, prof. dr. sc. Stipe Grgas, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, član Povjerenstva, prof. dr. sc. Ivo Žanić, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, član Povjerenstva. Zahvaljujem Senatu Sveučilišta u Zagrebu, koji je na 8. sjednici održanoj 10. ožujka 2015. prihvatio prijedlog stručnog povjerenstva i jednoglasno donio odluku o dodjeli počasnoga doktorata (*doktor honoris causa*) Sveučilišta u Zagrebu. Isto tako zahvaljujem prof. dr. sc. Damiru Borasu, rektoru Sveučilišta u Zagrebu, koji je svladao sve prepreke što ih je nametnula moja bolest te je s puno takta i pažnje organizirao svečanu dodjelu u Parizu. Gospodinu Ivi Goldsteinu, veleposlaniku Republike Hrvatske u Parizu, izražavam zahvalnost što je odmah prihvatio prijedlog da svečana dodjela počasnoga doktorata bude u prostorijskim Veleposlanstva. Želim na kraju posebno zahvaliti prijašnjem rektoru, profesoru dr. sc. Aleksi Bjelišu, koji je (prema onome što ja znam i slutim) odigrao jednu od glavnih uloga (ostavši pri tome krajnje povučen, skroman) u pokretanju postupka za dodjelu počasnoga doktorata.

Rođen sam prije 88 godina, 25. svibnja 1927. u Karlovcu, gradu velikih kontrasta, rano nazvanom „gradom škola i inteligencije“, kako su ga mnogi vidjeli, i „gradom žabara, sitnih duša“ kako su na to odgovarali drugi slijedeći Antu Kovačića. Nije to bila jedina antiteza koja se nadvila nad moje djetinjstvo i mladost. Kao da je grad „uživao“ u sudaru svih kontradikcija moje rane povijesti: raskošne palače središta i užasna bijeda predgrađa; u sjeni velebnih hramova (i onih katoličkih, i onog pravoslavnog i onog Davidova), blatne „kineske četvrti“ s prostitutkama; srpska, kraljevska, administrativna, ekonomska, vojna i politička dominacija nad većinskim hrvatskim stanovništvom koje je gotovo u potpunosti slijedilo Radića i Mačeka; česta kolektivna i individualna bjesnila, ispad i nagoni usred civiliziranoga ponašanja, nevinosti i blagosti; atavistički, „muški“ sustav odgoja, obiteljskog života uopće; „barbarogenijsko“ divljenje nožu i prodor novih humanističkih i feminističkih ideja; moćni hrvatski i srpski nacionalizmi s radikalnim ekstremnostima (gdje je „drugi“ uvijek neprijatelj, nikada sugovornik) i uzaludni pozivi na razum onih najoštroumnijih; sveopća hipokrizija, prividi demokracije, grubost pljačke, ali i ljudi i pokreti Kantovih moralnih dužnosti; i na kraju, sredinom stoljeća, najstrašniji ekstremizmi od kojih je svaki sebe smatrao Istinom, Moralom, Smislom i Spasom, pa su posve prirodno težili svom totalnom obliku, totalitarizmu: totalitarizam fašističke NDH (Nezavisne Države Hrvatske) i totalitarizam antifašističke NRJ (Narodne Republike Jugoslavije), koji se razlikovao i od antifašizma Sovjetskoga Saveza i od antifašizma liberalnih demokracija, pa je na taj način zacrtao Jugoslaviji poseban put u 21. stoljeće.

Brzo sazrijevajući i ne odvajajući se od razmišljanja o smislu svoga trajanja u jazu između ideala i prakse, Boga i čovjeka, Čovjeka (kao Jednakosti i Slobode) i konkretnoga individuuma, univerzalnih imperativa i anegdoticnosti egzistencije, kretao sam se kroz spomenute i njima slične suprotnosti kako sam umio i mogao: u sumnjama i padovima (nalikujući katkada na vjetrenjaču na vjetru), s vjerom (pomalo mitskom) u apsolutnu vrijednost rada, s mišlju (koja me rano prožela poput postojane nade) da me nikada neće napustiti težnja za razumijevanjem i dostizanjem cjeline, za onim sistemskim jedinstvom u kojem će i ove i druge suprotnosti biti prevladane poznatom „općošću (univerzalnošću) samosvijesti“, „veličanstvenim Umom koji je istodobno i Realnost“. Upravo se zbog toga nikada nisam ni htio ni pokušavao osloboditi (da li slijedeći u tome Dostojevskog, Prousta ili Krležu?) onoga što mi se činilo suprotnim od „mene“, ne bih li se kroz antitezu i pomoću nje približio sebi

cjelovitijem te se dovinuo do sklada sa Svim. Budući da se u samom početku (na „početku početaka“) ovo traganje za Jednim koje je i Sve, za „spajanjem nespojivoga“, za „trenutkom koji je i vječnost“, svelo na obiteljsko jedinstvo u kojem sam sebe (svoju suverenost) odmah izgubio da bih tek zatim u tom jedinstvu sebe ponovo otkrio, to su sve moje kasnije težnje za „nemogućim a stvarnim sklodom“, za spajanjem cjeline i pojedinacnosti sadržavale u sebi i obnavljanje toga davnoga traganja za jedinstvom ranoga djetinjstva kada sam se stapao u Jedno s onima koje sam volio i koji su mene voljeli. Nostalgija (ontološka) tada se uvijek prelijevala u konkretnu melankoliju, i obratno.

Sve što je do sada rečeno nije igra stilskih ili silogističkih figura nego podnožje iz kojega će postati jasnije i moje objašnjenje uloge Zagrebačkoga sveučilišta u mom životu.

Ontološki oblici (fundamentalne forme, konstitutivne strukture) u kojima se sukobljavaju i sjedinjuju bitni antitetički principi (princip totalizacije i princip detotalizacije, tj. princip konstrukcije i princip dekonstrukcije, odnosno princip spajanja i princip razjedinjavanja, princip identiteta i princip slobode, itd.), ali i ontološke suprotnosti (apsolutno – kontingentno, Bog – individuum, determiniranost – sloboda, Nacija /nacionalna država/ – pojedinac kao građanin, itd.) nisu nešto što je neposredno dano nego su ti oblici zadani logikom koja se razvija u kružnom kretanju (identitet – neidentitet – reidentitet), a određena je međusobnom negacijom principâ (odnosno ontoloških suprotnosti) te zavisi od unaprijed izabrane mogućnosti: ili od dominacije jednog od principa (jedne od suprotnosti), ili od dominacije njegove (njezine) suprotnosti, ili od striktno ravnopravnosti obaju principa (objiju suprotnosti) čije rješenje, jedinstvo, sinteza neizbježno poprima oblik dijaloga i brižljiva konstruiranja, strukturiranja. Pojavljuje se, dakle, arhetipska trijada koja u prvim dvama oblicima utvrđuje dominaciju jednoga principa, a treći oblik odmah (i jasno) naznačuje dijalog kao uvjet njegova postojanja.

Ta tri oblika čine imanentnu (ili logičku) povijest opće arhetipske strukture (tj. općega oblika čovjeka kao slobode, tj. čovjeka kao takvoga), a svaki oblik ima i svoje unutrašnje tročlano kretanje koje posve nalikuje na ovo imanentno- povijesno: identitet – neidentitet – reidentitet: od jedne postavke koja u jezgri sadržava i neposredni (prividni) sklad i antitetički rascjep (gospodstvo – podređenost, „gospodar – rob“) te imperativno vodi negaciji po-

četne postavke, a cjelokupno kretanje upućuje (umjesto stalnoga ponavljanja sukoba) prema rješenju, prema jedinstvu tih suprotnosti, prema sintezi toga rascjepa, toga intimnoga sukoba, najdubljega odmjeravanja.

Dvije su napomene ovdje vrlo važne jer njihov zaborav može imati kobne posljedice.

Prema prvoj, u jedinstvima, sintezama, rješenjima, oblicima, strukturama koje sadržavaju dominaciju jednoga principa ne događa se „nestanak“ njemu suprotnoga principa, nego se u jedinstvu oni „susreću“, međusobno isprepleću, dopunjavaju: jedan bez drugoga ne postoji. Dominacija jednoga principa ne znači, dakle, njegov boravak u praznini koju bi samo on „ispunjavao“, nego znači njegovo prelamanje u njegovoj suprotnosti, njegov „suživot“ u njoj: Jedno ne pada u prazninu nego u Mnogo i tek s njim čini cjelinu, jedinstvo, sintezu: Jedno uvodi Mnogo u sebe kao što Mnogo vidi sebe kroz Jedno.

Isključivost dominacije značila bi gubitak jedinstva, povratak na rascjep i apsolutno postavljanje antiteza kao apstrakcija. Dominacija znači pretežnost jedne suprotnosti nad drugim, ali ne nestanak druge i povratak na odvajanje. Isto tako dominacija može imati razne domete, pa od njezine snage zavise varijacije u obliku: od varijante u kojoj je totalitet snažan do varijante u kojoj on tek djelomično sređuje/ totalizira (strukturira) ono što mu se suprotstavlja.

Prema drugoj, nađeno rješenje (jedinstvo, sinteza) – bilo u razvoju opće strukture čovjeka (tj. rješenje u oblicima imanentne povijesti) ili u „momentima“ u razvoju ovoga ili onoga oblika – može biti trostruko (zavisno od odnosa na apsolutno znanje, na apsolutni sklad): ili definitivno rješenje (u tom je slučaju nađena završna harmonija koja naznačuje ulazak u novi, zemaljski Raj - rješenje Hegela i Marxa), ili privremeno rješenje od kojeg počinje novo traganje prema onom definitivnom do kojega se nikada ne dolazi ali se k njemu ne može ne ići jer je upravo taj put, na koncu konca, konačno rješenje – rješenje Freuda i Adlera, ili paradoksalno rješenje: Nietzscheov apsolutni trenutak kao privremeno i definitivno rješenje.

Sličnu ćemo „logiku“ (i onu „imanentnih oblika“ i onu „unutrašnjih momenata“ u oblicima – ali svedenu u krajnjoj konsekvenciji na Identitet a ne na trojnu paralelnost u svim fazama i raznolikostima čovjekove povijesti)

naći u Hegelovoj „Povijesti filozofije“, posebno u raspravi o Spinozinu ateizmu. Krene li se od te rasprave (koja je samo malen ali blistav primjer Hegelove metode), tada je moguće njegovu trijadu oblika, koju on definira kao teizam, ateizam i eklekticizam (ili „jedinstvo“ što ga on smatra „jeftinim“ pa ga zato odmah odbacuje u ime svoje filozofije identiteta), svesti na najopćenitiju ili arhetipsku trijadu ontoloških oblika (jedinstva, sinteza) i definirati ih kao monizam (dominacija Jednog, Cjeline, Boga, Kozmosa, Čovječanstva, Harmonije /piramide vrijednosti/, apsolutnoga znanja, Nacije i drugih „organskih totaliteta“; u umjetničkoj praksi: ekstatičnost; u znanstvenoj metodologiji: totalna eksplikacija; kao pluralizam (relativizam, skepticizam, agnosticizam; mnoštvo partikularnosti („multikulturalizam“), „ples“ vrijednosti, kaos, rasutost smisla, nered, disproporcija, dominacija mnogog, označujućeg, ne bi li se izbjeglo svodenje na sistemsko Jedno, totalno označeno; u umjetničkoj praksi: disperzivnost; u znanstvenoj metodologiji: analitička deskriptivnost, deskriptivna analitika; kao sinkretizam (kritički ontološki konstruktivizam, strukturalizam): puna ravnopravnost antitetičnosti, tj. dominacija jedinstva u kojem su suprotnosti obvezatno ravnopravne; osvojena, samosvjesna ravnoteža s rijetkom opasnošću pada u disperziju ili u totalitet; u umjetničkoj praksi harmoničnost; u znanstvenoj metodologiji: hermeneutička interpretacija.

Unutar tih triju „prafilozofije“, „pramitologije“ – koje u povijesti paralelno traju i stalno se obavljaju i svojom snagom i u novim figurama velikih mislilaca i filozofa – partikularne se suprotnosti (pa i one mojega Karlovca) otkrivaju u svojoj konačnici kao ontološke suprotnosti što ih arhetipski oblici (sinteze, jedinstva) – monizam, pluralizam, sinkretizam – sjedinjuju nastojeći na taj način prevladati njihove pogubne antitetičnosti i pretvoriti ih u plodnost, bogatstvo, užitak, sreću: jedinstvo Boga i čovjeka, Čovjeka i čovjeka, altruizma i egoizma, ljubavi i egotizma, totaliteta i pojedinačnosti, ideala i praktičnoga čina, univerzalne vrijednosti i konkretnoga djela, identiteta (nužnosti, determinizma, Providnosti) i slobode, esencije i egzistencije, jednoga i mnogoga (pojma i bića), beskonačnoga i konačnoga, označenoga i označujućega, istoga i različitoga, života i trenutačnoga postojanja, itd.

Od oblika ontološke arhetipske trijade, mojemu se duhu, mojemu životu, meni kao slobodi rano nametnuo onaj monistički, i to u jednoj od njegovih najčvršćih figura, a s predivnim soteriološkim, spasonosnim obećanjima: religiozni monizam. Nisam zapravo imao puno izbora jer sam od djetinjstva i dječastva pripadao obiteljskom, moralnom, eudemonističkom monizmu

gdje se stoicizam u antičkoj „blaženoj sreći“ miješao s vedrim katolicizmom, s nadom o novom sastanku „na onomu svijetu“. Dugo nakon toga nisam mogao zamisliti neko drugo jedinstvo ontoloških suprotnosti osim monističkoga jedinstva izraženoga u kršćanskoj piramidi vrijednosti. Monizam je za mene tada (na početku rata 1941.) postao tako jaka „izvjesnost“ da pluralizam i sinkretizam jednostavno nisam vidio kao mogućnosti: sve je odmah ulazilo u sustav katoličkih zasada: dominacija Ideala, Vrijednosti, Univerzalnosti nad njihovim suprotnostima: praksom, svakodnevnosti, anegdoticnošću, partikularnošću, koje ipak nisu bile „eliminirane“ nego su „supostojale“ i tražile da ih se poštuje: živio sam monističko jedinstvo unutar piramide vrijednosti u kojoj su sve vrijednosti (a pogotovo glavne – gnoseološke, etičke/moralno-političke, spiritualne-soteriološke) imale točno određeno mjesto, određeno odnosno prema Vrhovnoj Vrijednosti, prema Bogu, koji im je davao „i prvo i posljednje objašnjenje“. Iako sam se relativno vrlo rano osamostalio postavši i u obitelji autonomno (pa i suvereno) biće i premda sam rano prestao biti vjernik i odlazio u crkvu samo kao licemjer jer se drugačije za NDH nije moglo školovati, dugo sam ostao religiozno biće u monističkom smislu te riječi: Boga je u ratu zamijenilo Vrhovno biće – *L’Etre Suprême* kao jedinstvo Slobode, Jednakosti i Bratstva – u čijoj su prisutnosti i pod čijom zaštitom francuski poslanici izglasali 26. kolovoza 1789. „Deklaraciju o pravima čovjeka i građanina“, a kojem su jakobinci podigli čak i poseban hram. Na mjesto mogega religioznoga monizma stupio je idejno-politički monizam u pojednostavljenoj marksističkoj varijanti s jakom (ili točnije: s isključivom) lenjinističko-staljinističkom obojenošću.

Izašao sam iz maloljetnosti i ušao u punoljetnost i kao odličan maturant (1946.), što je i u tom teškom vremenu bilo dosta cijenjeno, ali i kao ne baš sasvim nevažan (stalno plaćeni) funkcionar u omladinskoj (i, tada, SKOJ-evskoj) organizaciji, gdje se moj prozirno skućeni marksizam „zabetonirao“ u staljinizmu Vrhovnoga Bića i jugoslavenskih ideologa. Upisao sam se na Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, i to na njegovu takozvanu „enciklopedijsku“ XVI. grupu studija, koja je išla od „čiste“ filozofije preko psihologije i svih jugoslavenskih književnosti, hrvatske i svjetske povijesti i dvaju stranih (svjetskih) jezika, teorije i povijesti hrvatskoga jezika do staroslavenskoga. Ta se širina pokazala mojoj srećom: mojemu suženomu jedinstvu suprotstavilo se bogatstvo raznolikosti. Bile su mi ipak potrebne skoro tri godine da bih napustio svoje „funkcionarstvo“ i postao redovni student. Još se i danas ponekad

pitam što bi bilo sa mnom da mi u mojoj želji da se posvetim samo studiju nisu pomogle dvije rijetko vrijedne osobe, jednim dijelom i „nadležnici“, Zlatko Glik i Miko Tripalo.

Tako sam postao redovni student nekako istodobno s potresom 1948./1949. Da je taj potres mogao biti koban za moj monizam i da me mogao odvesti prema ciničnom skepticizmu i veseloj „taftufferiji“ (kako se molijerovski volio izražavati Krleža), o tome nema sumnje. Svoj sam monizam, međutim, intimno doživljavao kao „savršeno skladan“, daleko od ekstrema u kojem se nazire samo dominacija, cjelina i sistem, a ne osjeća ni razlika ni put k mnogom. Taj me je monizam oduvijek uvjeravao da samo u njemu mogu stići do vrhunca, do vrijednosti, do istine, do ljepote, do smisla koji je i spas, i da se nigdje ne nalazi tako snažan krug, totalna punoća kao u njemu: jedinstvo Itake i Odiseja; sinteza nužnosti povijesti i slobode pojedinca, sklad logike duha (uma) i cjelokupne neposrednosti. Dodao sam starim suprotnostima i svojem tadašnjemu idejno-političkomu monizmu nekoliko novih antitetičnosti, prokletu teških, nadajući se da će se svi skladno uklopiti u staru/novu piramidu vrijednosti kao globalno rješenje. To je uspjelo. Posve logično. Nije trebalo mijenjati način mišljenja, način disanja nego sadržaj u kojem sam se kretao: oblik je ostao isti. I sada se u onom u čemu sam se kretao, u čemu sam živio, odvijalo na isti način: identičnost nije podnosila drugog, totalizacija dijelove, „objektivnost“ subjektivnosti, a ono pojedinačno bilo je (paradoksalno ali normalno) jednako ili ništici ili najvišem.

Upravo me je identičnost uvjeravala da je idejno-politički monizam neprimjeren oblik za moja temeljna razmišljanja i da se arhetipskim ontološkim oblicima (monizmu, pluralizmu, sinkretizmu) treba približavati mnogo šire i istraživati ih na novom terenu na koji sam se upravo uputio, na terenu opće teorije, na terenu pojedinih znanosti i na terenu književnosti. To je istraživanje (to sistematsko i pomalo tvrdoglavo ispitivanje vrijednosti svakoga arhetipskoga ontološkoga oblika – i monizma i pluralizma i sinkretizma – bez obzira na moje simpatije ili antipatije) trajalo dugih pedeset godina i prošlo kroz razne faze zabilježene u mojoj nastavi i mojim knjigama. Neću se u to upuštati, želim jedino naznačiti ono osnovno i važno za ovaj trenutak: upravo me je Sveučilište u Zagrebu konstantno – u svim fazama – upozoravalo da ostanem vjeran u isticanju važnosti Cjeline, Sinteze, Jedinstva suprotnosti te me je direktno ili indirektno upućivalo k Razlici, k Neidentitetu (k nejedna-

kosti), k Slobodi kao jednakovrijednom čimbeniku s Jednim, s Jednakošću, s Totalitetom u traganju za onom sintezom koja može opstati i trajati snagom svoje unutrašnjosti.

Premda bi se moj odnos prema Sveučilištu u Zagrebu, prema do-brotama i vrijednostima kojima me je Sveučilište obogaćivalo mogao podijeliti u više razdoblja, mislim ipak da su tri osnovna: moj studentski staž, moj nastavnički rad na Filozofskom fakultetu i moj odlazak na druga europska sveučilišta.

Ali, da ne bi bilo nikakve zabune o mojoj upotrebi termina „Sveučilište u Zagrebu“, želim ukratko objasniti da pod tim pojmom razumijem široki kompleks (ili sistem) sastavljen od triju glavnih dijelova. To su prije svega svi nastavnici i znanstvenici (znanstveno i nastavno osoblje uopće) i svi studenti bez obzira na kojem se fakultetu, institutu, odjelu, zavodu, knjižnici... nalaze, jer su svi oni međusobno dosta usko povezani i čine cjelinu Sveučilišta. To su zatim organizatori i sudionici raznih aktivnosti što ih Sveučilište stvara u sebi ili izvan sebe iz znanstvenih i drugih ciljeva, kao što su na primjer Zagrebačka slavistička škola, Sekcija za teoriju književnosti, Korčulanska filozofska škola, Studensko eksperimentalno kazalište, grupe oko pojedinih časopisa i novina, grupe kao „Gorgona“, itd. I, napokon, to je uski krug prijatelja raznih struka, ambicija, orijentacija s kojima je moguć razgovor o svemu, koji znaju slušati drugoga, koji traže odgovore i koji su spremni jedni drugima donijeti „nezainteresirane darove“ (darove kojima se ne može ni naslutiti ovaj ili onaj interes), da se izrazim pomalo na Kantov način. Često sam pomišljao da su ta prijateljstva pomalo slična ratnima i bojao se da u tome pretjerujem; danas znam da su u mom životu ta prijateljstva s osobama iz najrazličitijih dijelova i kutaka Sveučilišta bila i ostala nešto najljepše i najtrajnije. Ono nezaboravno.

Sveučilište u Zagrebu (i kao cjelinu i sve njegove dijelove) doživljavao sam uvijek vrlo intenzivno, ne zaboravljajući da sam ga takoreći od prvog trenutka definirao kao duh otvorenosti i kritičkoga istraživanja, dakle kao duh stvaralaštva. Želio sam nalikovati na tu idealnu sliku koju sam o njemu stvorio (stvarao), sve me je učilo onome što je u mišljenju najteže – poniznosti. Kao stvaralački duh otvorenosti i kritičkoga istraživanja Sveučilište u Zagrebu postalo je ipak dosta rano trajna prisutnost u mom životu, Netko s kime sam neprekidno razgovarao.

Temelj takva odnosa prema Sveučilištu u Zagrebu stvoren je onoga istoga dana kada sam se osjetio oslobođenim svih obveza osim onih koje njemu dugujem, a koje su bile više radost nego dužnost. Odjednom je prema raznim cjelinama postao važan pojedinaac, njegov rudnik, njegove invencije, njegova prošlost i budućnost, njegove nesmotrenosti, granice i bezgraničnost. Kao da mi je tek Sveučilište u Zagrebu omogućilo susret sa stvaralačkim potencijalnom pojedinca i sugeriralo mi da unatoč sveobuhvatnom monizmu i sklanjanju u moj bogati solipsizam ništa ne razumijem (i ništa neću razumjeti) dok u svakomu ne pokušam vidjeti stvaraoča, kreativni um. Kasnije sam shvatio – probijajući se teškom mukom kroz Hegleov pojmovni sustav – da mi je upravo to isto i on savjetovao odbijanjem lakoće neposrednosti (u kojoj ću odmah imati pravo samo ja) i upućivanjem na princip pažljiva posredovanja, medijacija, ispitivanja kao put k istini, cjelini. Tomu me je zatim vodila i slična „etika odgovornosti“ Maxa Webera, ali i Freudov „princip stvarnosti“ nasuprot lakom principu samouvjerenosti. Sve se otvorilo. Sve što sam čitao išlo je u tom smislu: nisi samo ti stvaralac – nego svatko. Od Matoša i Ujevića (u seminarima kod profesora Barca i njegove najnovije desne ruke Jure Kaštelana) preko Dantea (kojega smo čitali zajedno s profesorom Mirkom Deanovićem) do Puškina, Ljermontova i Gogolja (kojima nas je učio profesor Stjepan Ivšić) te do Prousta i Rilkea o kojima je stalno bila riječ u krugu mojih prijatelja s istom poukom – Drugi kao stvaralac. Uporno nisam htio čuti svoje zle misli koje su unizivale drugoga a uzvisivale zatvorenu subjektivnost: sve ocjene o „dobroj“ i „lošoj“ nastavi primao sam s velikom rezervom nastojeći se probiti do drugoga i dobiti od njega maksimum. Tako sam pune tri godine putovao s profesorom Vladimirom Filipovićem Kantu, a s njegovim pomoćnicima profesorom Predragom Vranickim i Milanom Kangrgom četiri se godine približavao Hegelu i Marxu. Profesor Zoran Bujas uveo me je u meni do tada nepoznatu eksperimentalnu psihologiju i upućivao me da na Medicinskom fakultetu što više saznam o funkcioniranju živčanog sustava. U dvorani X. profesor Antun Barac uvodio nas je u sve zaokrete i traume novije hrvatske književnosti šireći i moje gledanje na suvremene događaje, a s nekoliko slikara i skladatelja, medicinara, matematičara i arhitekata slušao sam kao „slobodan slušač“ predavanja profesora Mihovila Kombola o svjetskoj književnosti na Akademiji za kazališnu umjetnost. Isto tako, kao „slobodnoga slušača“ vodio me je profesor Marijan Tkalčić u zagonetne probleme estetike na predavanjima u prostorijama povijesti umjetnosti u Ćirilometodskoj ulici, kamo smo jurili i na predavanja profesora Grge Gamulina i Milana Preloga, dok je glas

profesora Jaroslava Šidaka zvonio današnjim prizemljem Rektorata razvijajući pred nama ovu ili onu povijesnu fresku. Ni sam ne znam kako sam na to sve dospijevao, a istodobno čitao, studirao, polagao ispite, nastojao svladati strane jezike, posjećivao redovito seanse iz glazbene propedeutike u Glazbenom zavodu, uživao u kasnim večernjim satima na predavanjima Ljube Babića u Muzeju za umjetnost i obrt. Sve to govorim zato da se vidi kakva je to bila raznolikost, a ona je tražila sasvim druge totalizacije, konstrukcije od mojih dotadašnjih: istraživanja su se pokazivala nesavladiva ako im se neposredno ne približim s puno znanja o kategorijama koje teoretski upotrebljavam. Mene je u toj fazi Sveučilište spasilo bilo kakvih novih simplifikacija: „zatvaranja“ su padala pred tom otvorenosti i bogatstvom koje se gotovo činilo bez kraja. Tu je počelo i moje dublje razmišljanje o ontološkim oblicima i nastojao sam, diplomirajući, ne zaboraviti što sam tu proživio, naučio i iskusio.

Moj ulazak u znanstveno-nastavni korpus Sveučilišta u Zagrebu započeo je 1955. imenovanjem za asistenta na Katedri slovenske književnosti kod profesora Frana Petrea. Nekako istodobno, 1956., zatražio sam dopust – dijelom plaćeni, dijelom neplaćeni – kako bih otišao u Francusku kao lektor hrvatskoga jezika na Sveučilištu u Lyonu. U Lyonu sam ostao pune tri godine, i po povratku u Zagreb postao sam asistent na Katedri za noviju hrvatsku književnost, kojoj je upravo voditeljem postao profesor Ivo Frangeš. Toj sam katedri pripadao do svoga definitivnoga odlaska sa Sveučilišta u Zagrebu 1975. godine; kao član te katedre doktorirao sam, postao docent i izvanredni profesor te redovito održavao nastavu. Tih deset godina puno je značilo u mom znanstvenom rastu. Sigurno je da ne bih dosegnuo do onoga što sam postigao da nisam nastavio živjeti onako kako sam živio kao student: održavajući trajno dobre odnose s mojim bivšim profesorima, čitajući njihove knjige, razgovarajući s njima, bilo u sekciji za teoriju književnosti koju su vodili profesori Fran Petre i Zdenko Škreb, na seminarima za strane slaviste (poslije Zagrebačka slavistička škola) ili na sastancima Instituta za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta ili u mnogim razgovorima s članovima Katedre za noviju hrvatsku književnost (profesor Ivo Frangeš, šef Katedre; članovi Nikola Miličević, Miroslav Šicel, Miroslav Vaupotić). Volio sam osobito razgovore s profesorom Ljudevitom Jonkeom i ostalim našim lingvistima; bio sam česti gost njihove sekcije na Fakultetu. O tome što je u tom razdoblju značio Miroslav Krleža i kakav je bio moj odnos prema njemu nema smisla govoriti, to je općepoznata stvar; mi smo se i voljeli i razilazili: veliko bogatstvo.

Moj odlazak sa Sveučilišta u Zagrebu i „nastavnikovanje“ u Francuskoj i Nizozemskoj nisu prekinuli moje najbolje veze sa Sveučilištem u Zagrebu: ni one službene – razna predavanja koja sam održavao na Fakultetu (u više raznih sekcija, Zagrebačkoj slavističkoj školi, Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža i na drugim službenim i poluslužbenim mjestima) ni privatne kojih je bilo mnogo, jer sam često dolazio u Zagreb i razgovarao s najrazličitijim znanstvenicima o problemima izraženima u mojim djelima. Osobito su se česti razgovori vodili oko moje globalne tročlane sistematizacije ontoloških oblika koje sam primijenio na književnost i pomoću kojih sam sistematizirao svoja gledanja na književna djela i na književno-znanstvenu metodu. Ti su razgovori trajali godinama, desetljećima, a uključivali su i moje bivše kolege, ali i one nove nastavnike koji su došli na Katedru. Sam boravak u Francuskoj (1972. – 1978.) i u Nizozemskoj (1978. – 1992.) bio mi je vrlo vrijedan jer sam se susretao sa svima onima koji su me zanimali kao pisci ili znanstvenici. Redovito sam odlazio na predavanja na Sorbonnu i Collège de France, a spomenut ću da su mi u dugogodišnjem studiju Hegela i Kanta bila korisna predavanja i razgovori s profesorima Yankelevitchem, Hyppolitom i Rivelaygueom.

Kao i prvoga dana – a sada sa sasvim novim nastavnim i znanstvenim osobljem – Sveučilište u Zagrebu omogućavalo mi je da vidim sve osobine pojedinih arhetipskih ontoloških oblika i da nikada ne zaboravim da se do sinteze suprotnosti, do istine, do jedinstva, dolazi samo s punom ravnopravnošću antiteza, a ne s jakom dominacijom jedne suprotnosti nad drugom: Rješenje je dijalog i razvoj kroz dijalog k Umnom jedinstvu. U mojim knjigama nalazi se to iskustvo sistematizirano teoretski, ali i primijenjeno na onaj predmet koji me najviše zanimao, a to je hrvatska književnost. Stigao sam do nekih spoznaja i predočio ih kao hipoteze za nova istraživanja, ali sigurno je da bez širokoga oslonca na Sveučilište u Zagrebu, bez kritika koje su od tuda dolazile, bez upozorenja koja sam uvijek pažljivo slušao, bez trajnih razgovora s nizom profesora koje je moj rad posebno zanimao – posebno profesora Grge Gamulina, Predraga Vranickog, Zdenka Škreba, Ivana Supeka i naravno prije svega članova Katedre na čelu s profesorom Ivom Frangešom. Neću reći da moj rad nije bitan u onomu do čega sam došao, do spoznaja koje su i drugima koristile, ali treba upozoriti da su ta dostignuća istodobno i sastavljena od svega što mi je dalo Sveučilište u Zagrebu – bez njega teško je da bih postigao ono što sam postigao.

Popis počasnih doktora Sveučilišta u Zagrebu

Ime i PREZIME, godina dodjele doktorata

1. Tadija SMIČIKLAS, 1913.
2. Eugen HABSBURŠKI, 1915.
3. Svetozar BOROVIĆ, 1915.
4. Matija STEPINAC, 1918.
5. R. W. SEATON WATSON, 1920.
6. Milan ROJC, 1920.
7. Tomáš G. MASARYK, 1920.
8. Frano BULIĆ, 1921.
9. Vladimir MAŽURANIĆ, 1925.
10. Nikola TESLA, 1926.
11. Antun AKŠAMOVIĆ, 1926.
12. Dragutin GORJANOVIĆ KRAMBERGER, 1927.
13. Slobodan JOVANOVIĆ, 1927.
14. Đuro ARNOLD, 1930. (zlatni doktorat)
15. Milan JOVANOVIĆ BATUT, 1931.
16. Slavko ZIMMERMAN, 1934.
17. Nikola JAGIĆ, 1936.
18. Lavoslav RUŽIČKA, 1940.
19. Vladimir NAZOR, 1946.
20. Vladimir PRELOG, 1952.
21. Stjepan P. TIMOŠENKO, 1956.
22. Niels Henrik David BOHR, 1958.
23. Robert ROBINSON, 1960.
24. Mislav DEMERAC, 1960.
25. Alfons KAUDERS, 1960.

26. *Božo MILANOVIĆ, 1962.
27. *Pavao BUTORAC, 1964.
28. Sarvepalli RADHAKRISHNAN, 1965.
29. Julije BUDISAVLJEVIĆ, 1968.
30. Fran KOGOJ, 1968.
31. Josip BROZ TITO, 1969.
32. Lev ANDREJEVIČ ARCIMOVIČ, 1969.
33. Ernest BLOCH, 1969.
34. David CUTHBERTSON, 1969.
35. Giacomo DEVOTO, 1969.
36. Werner Karl HEISENBERG, 1969.
37. Dorothy CROWFOOT HODGKIN, 1969.
38. Roman JACOBSON, 1969.
39. György LUKÁCS, 1969.
40. Nikolaus PEVSNER, 1969.
41. André VAILLANT, 1969.
42. *Franjo KUHARIĆ, 1970.
43. *Franz KÖNIG, 1970.
44. *Karlo BALIĆ, 1970.
45. *Vilim KEILBACH, 1970.
46. *Ivan OSTOJIĆ, 1970.
47. *Mijo ŠKVORC, 1970.
48. *Antun ZANINOVIĆ, 1970.
49. Đorđe MANO-ZISI, 1970.
50. Anton SLOBODNJAK, 1970.
51. Vjekoslav ŠTEFANIĆ, 1970.
52. Fran BOŠNJAKOVIĆ, 1970.

53. Stanko ŠILOVIĆ, 1970.
54. Anton DOLENC, 1970.
55. Josip LONČAR, 1970.
56. Željko KOVAČEVIĆ, 1970.
57. Vinko MANDEKIĆ, 1970.
58. Albert OGRIZEK, 1970.
59. Alois TAVČAR, 1970.
60. Charles Herbert BEST, 1976.
61. Karol BORSUK, 1976.
62. Heinz ELLENBERG, 1976.
63. Henri LEFEVBRE, 1976.
64. Vladimir BAKARIĆ, 1977.
65. Jean-Marie PÉRÈS, 1978.
66. Helmut WOLF, 1981.
67. Jakov BLAŽEVIĆ, 1981.
68. *Branko FUČIĆ, 1985.
69. Jean DAUSSET, 1985.
70. Victor PAPANEK, 1985.
71. Ermin TEPLY, 1987.
72. Primo NEBIOLO, 1987.
73. Cornelius C. A. VOSKUIL, 1987.
74. *Štefan LÁSZLÓ, 1987.
75. *Marija A. PANTELIĆ, 1988.
76. Rudolf Karl ZAHN, 1988.
77. Linus PAULING, 1988.
78. *Ćiril KOS, 1989.

79. *Živan BEZIĆ, 1989.
80. Herman Northrop FRYE, 1990.
81. Alois MOCK, 1993.
82. Johann G. REISSMÜLLER, 1995.
83. Paško RAKIĆ, 1997.
84. Süleyman DEMIREL, 1997.
85. Egon MATIJEVIĆ, 1998.
86. William J. PERRY, 1998.
87. Margaret THATCHER, 1998.
88. Kathleen VAUGHAN WILKES, 2001.
89. Robert BADINTER, 2003.
90. Jacques FRIEDEL (**1995.), 2008.
91. Albert FERT, 2008.
92. Branko LUSTIG, 2009.
93. Zdenko RENGEL, 2010.
94. Mladen VRANIĆ, 2011.
95. Josip BOZANIĆ, 2012.
96. Mirjan DAMAŠKA, 2012.
97. Milko KELEMEN, 2014.
98. Stanko LASIĆ, 2015.

** Zvezdicom su označeni počasni doktori promovirani na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u vrijeme kada taj fakultet nije smio biti u sastavu Sveučilišta. Ugovorom između Sveučilišta i KBF-a od 11. ožujka 1996. priznate su sve diplome KBF-a kao sveučilišne.*

*** Odluka Senata Sveučilišta u Zagrebu o dodjeli počasnog doktorata donesena je u akademskoj godini 1994./1995.*

NAKLADNIK
Sveučilište u Zagrebu
www.unizg.hr
e-mail: unizginfo@unizg.hr

UREDNIČKI ODBOR
Sandra Kramar, prof.
Katarina Prpić, prof.

LEKTURA
Ivanka Šenda, prof.

TISAK
Sveučilišna tiskara, d.o.o.
100 primjeraka

Zagreb, srpanj 2015.